խոնարհել "խոնարհել, խոյթել, խոթել" Միք. գ. 5. Օր. բ. 15. եւ յոնարհել "կծել, խոնարհել" ա. մկ. թ. 8. յծել Ոկ. յհ. ա. 8. եկն. եւն։

Խչե "մանր քարի կտրատանք." Ագբ. Խ-ուբ Սիր. իր. 21. Խեթայ "քարէ" ճարտար. եւ կիսի կամ կոտ "կարծր եւ փայլուն քար մը մարմարիոն" Ոկ. փիլիպ. ժ. Յայտ. ժբ. 13. Խոր. բ. 32. յեթայ "քարեղէն" Յհ. բ. 6. Երդ. է. 15 եւն։

Խընել կամ Խընլել, Խիընլել, Խիընլել, Խընլեայ, Խիընլել, Խընլեայ "խեցեմորթ անասուններ" վեցոր. երգ. Մխ. առ Բրա. ընչ. եւ կոյնչ "խխունջ" Հին Հայկ. եւ Նոռ. բառ. վերջինը միայն գաւառականներու մէջ։

Խառն "չուան" Ագաթ. Պատ. վր. Խառնել "չուանով կապել" Ոկ. մ. ա. 20. բ. 26. Խառնանիլ "չուանով քաշած" գ. մկ. գ. 7. (սանդ արմատն է Խառ "ոլորք.). եւ կոտ "հատ չուան" վրք. Հց. զ եւ ժա։

Պ-ոդ-ոնել "ծարաւով այրիլ." մեկ անգամ կը գործածէ Պիտ. "Անապակին զայլ մնասուր փոքրոխին առ հասարակ պատքեցուցեալ՝ անշափ ջերմութեամբն պապակեալ." հմմտ. գոդոնիլ "ծարաւէն այրիլ" Ղկ. ժ. 24, 25. առաջինը կրնայ սխալ գրչութիւն մը ըլլալ, բայց կրնայ նաեւ ի եւ ի ձայներու լծորդութեամբ մեկնուիլ։

Խոյոտ "ցնծալ, կայտառիլ, ուրախանալ" Ագր. Ոկ. եւ յոյնիլ "ցատկտուել, ուրախ ցատկրտուել, խաղալ" Ագր. յոյոտել, յոյոտալ "ուրախ վազվզուել, եռալ ջեռալ" Ագր. Ագաթ. յոյոտ "աշխոյժ, եռանդուն" Ագր. յոյոտանալ "խոյացող" Ոկ. յհ. ա. 31։

Խեղ "կաղ, ծռած, պակասաւոր" Ագր. Ոկ. յհ. ա. 21. Խեղանդամ Մանգ. Խեղել Ոկ. ես. եւ մ. եւ լեղ "թիւր, ծուռ, թերի, խմաստով՝ գործածուած միայն լեղ-լոյծ "կասկածելի, խիթալի, երկբայական" Յհ. իմ. Շնորհ. լեղ-լոյծ։ Սերբ. լեղ-լոյծել լմր. Նիւ. լեղ-լոյծելի փիլ. բառերուն մէջ։ Այս վերջիններուն արմատը լեղ՝ նոյն է լղ բառին հետ, ինչպէս կը ցուցնեն լղ-լոյծ Մծբ. Նար. լղ լոյծելի Ոկ. ա. կոր. ձեւերը։ Կ-ղ չի գործածուիր միայն "ոտքով կաղ" նշանակութեամբ, այլ. հին լեզուին մէջ առ. հասարակ "պակասաւոր" իմաստն ունի. ինչպէս "լեզուավ կաղ" Եփր. Ծդկ. Ոկ. մ ա. 17. "կաղ բարբառ" փիլ. "կաղ խօսք" Ոկեփ. եւն։ Այսպէսով կղ եւ խեղ ձեւերուն մէջ նշանակութեան տարբերութիւն չկայ։ Մեզի ի նպաստ են նաեւ վրաց. փոխառեալ ելբէ- "կաղ, դիւրաբեկ" "կաղալ" բառերը՝ որոնք թէեւ լեղ արմատաձեւն ունին, բայց "կաղ" նշանակութիւնը կը ցուցնեն, այսպէսով երկուքին մէջին օղակը ձեւանալով։ Հայ. խեղ ձեւէն փոխառեալ է վրաց. խել "խնդիր, կասակի", իելբէ- "խնդրութիւն, յիմարութիւն," որոնց նշանակութեան փոփոխութիւնը ճիշտ այնպէս է ինչպէս վանի բարբառով ծռա "խնդիր"։

Ի եւ ի ձայներուն լծորդութիւնը այս ձեւով հաստատելէ ետք, կրնանք գայն գործածել մեր սուտ պարանական հետազօտութեանց մէջ. եթէ կային գժուարութիւններ ի-ի տեղ ի կամ ի-ի տեղ ի ձայնը գտնելով՝ կրնանք այժմ այս դժուարութիւնները վերցուն համարել. կրնանք նոյնպէս առաջարկել նոր սուտ գաբանութիւններ՝ ի-ի եւ ի-ի լծորդութեան վրայ հիմնուած։ Կը քանամ տալ այս առթիւ առաջին օրինակները.

1. Կ-ցին. փոխառեալ է ասոր. χassinā բառէն (Հիւզ. էջ 307). սակիս միակ օրինակն է ուր ասորի ի-ին դէմ ի կը հանէ. բայց պարզապէս չէ այժմ, ի եւ ի ձայներուն լծորդութեան տեսակէտով։

2. Խնդի "հողէ ման. տարբեր չէ վրաց. ինչի "կաւ, դեխ, բրուտի կաւ, կաւէ ման հոց եփելու համար։

3. Խոնիոր "խոզի ձագ" Եւս. գր. անշուշտ կազմուած է խոն "խոզ" եւ իոր "ձագ" (հմմտ. կոր-իւն) բառերէն. խոն չէ խոշ բառը, այլ նոյն է յոն-ն "խոզ" ձեւին հետ, որմէ փոխառեալ են վրաց. գոնի, թուշ. գոն, լազ. ղենի "խոզ, խոճկոր"։

4. Տիեղ "ձեւ, անկարգ, տգեղ. Ոկ. ես երբ. Փարպ. ո բայսասկանով կազմուած բառ մ'է եւ կ'ենթադրէ խեղ "ձեւ" արմատը, որ առանձին գործածուած չէ. սակիս մեր լեղ բառն է, որ նախապէս կը նշանակէր "ձեւ." այս նշանակութիւնը կը գտնենք լեղ-ո ի լեղ- "գանազան ձեւերով", գարձուածին մէջ. այնուհետեւ լեղ բառը ստացաւ ածականաբար "ձեւացեալ, շինծու, սուտ" նշանակութիւնը։

5. Խաւեպ "սափոր, խեցեղէն ման մը" Ոկ. ես. կրնայ ծագած ըլլալ է-ս բառէն։

Նոր-Նախիջեւան, 1908 Հոկտ. 26։

ՀՐԱՉԵՒՑ ԱՇ ՌԻԵՆ

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

ԿՈՆՍՏԱՆԴԻՆԱԿԱՆ — Բժիշկ Պօղոս Զօնրապեան. 129։

ԳՐԱԿԱՆ — Ռուսահայոց նորագոյն քանասաստեղծները. 135։

ՊԱՏՄԱԿԱՆ — Կիւրին կաթողիկոս Վրաց. 141։

ՄԱՏԵՆԱԳՐԱԿԱՆ — Հայերէն նոր բառեր Տիմոթէոս Կուզի հակամտութեան մէջ. 148։

ԹՂԹԱՍԻՐՈՒԹԻՒՆ — Տեղեկութիւններ Կարս նահանգի Հայ-կաթոլիկ ժողովրդէն մասին. 153։

ԼԵԶՎՈՒԵՐԱՆԱԿԱՆ — Սիկայ զաւառաբարբառը. 155։ — Խ եւ Կ ձայներուն լծորդութիւնը. 159։

ՀՐԱՏԱՐԱԿՉ ՅԻՆ ՊԱՏԱՍԽԱՆԱՏՈՒ ԽՄԲԱԳԻՐ

Հ. ՌԱՓԱՅԷԼ Վ. ՊԱՐՈՆՅ

ՎԻԵՆՆԱ. ՄԽԻԹԱՐԵԱՆ ՏՊԱՐԱՆ

digitised by A.R.A.R.@